

VASÁRNAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

SZERKESZTŐSÉG

hova
a lapba szánt kéziratok
reklamációk
küldendők

Székelyudvarhely,
ev. ref. papi lakás.

Előfizetési pénzek,
Becsek Dániel Fia
könyvnyomdájába inté-
zendők: Sz.-udvarhely
Árpád-utca 3

FŐSZERKESZTŐ:
NAGY KÁROLY, ref. theol. tanár.
FELELŐS SZERKESZTŐ:
VAJDA FERENCZ,
székelyudvarhelyi ref. pap.

KIADJA:
Az Erdélyi Ref. Egyházkerület
»Egyházi Értekezlete«

Megjelenik:
minden vasárnap egy iven.
ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egy évre . 4 kor. Negyedévre 1 kor.
Fél évre . 2 kor. Egy szám ára 10 fill.

„Hol a hiba?”

II.

Egyházunk történetének egyik legnagyobb ismerője, midőn arra a kérdésre akar megfelelni, hogy miként lehetett a mi vallásunknak szinte tüneményes gyorsasággal elterjednie — utal a magyar ember lelkében élő vallásos érzületre is.

Ha erre utalnánk, talán nem kereskednénk rossz helyen, akkor, ha reá akarunk jöni a mi egyházi életünk tespedésének okaira.

Ott nem azt mondják rólunk, hogy nincs fogékonyságunk a vallás iránt — sőt a vallásban való állhatatosságunkat dicsérik. Ez kellene éljen a a magyarban ma is, de ezt *elfelejtettük*.

Nem a hitcserélés divatos szokását akarom ezzel érinteni, habár ide is szól az írás, sem az olyan könnyen szaporodó házasság megegyezéseket — a mik mind ide sorolhatók — hanem azt a református állhatatosságot, hogy evangéliumi kitünkről bizonyosságot tenni — sokszor nagyon nehezünkre esik. Ide tartoznak az istentiszteletektől való elmaradástól, egészen a társaságokban való félnék megvonulásig, az életnek ezer meg ezer alkalmá. Sok református embert hallottam úgy nyilatkozni, hogy áhitatosabban imádkozik otthon, mert nem szereti a papot, mint a templomban. Ugyan-ugyan!? Hátha a késsel vigyázatlanul bánunk és a mi ügyetlenségünk miatt a kezünket megvéreztük — ezután mindig kés nélkül étkezünk? Azt nem hiszem. Hát aztán — ha egyéni érdekeink, önző számításaink — belevágnak a gyülekezet, a köz jogos érdekeibe: azért a pap hibás? Ezt sem mondaná senki, csak a kié az »érdek.« Itt nem tudunk tisztába jönni a pap *hivatalával*.

Annak tanuja voltam egy alkalommal, hogy egy nagyravágyó felületes ember (mert mindig csak ezek a nagyravágyók) azt mondta egy társaságban éppen az ő papjának, kegyes vállveregetések kíséretében: tiszteletes lelki atyám. És mikor erre a »lelki fiam« megszólítást kapta válaszul, zokon vette. És két hét múlva hallottam, hogy az illető kiméletlenül rátámadt a papra. Nem kutatom tovább ez esetet, de ebből is látom, hogy nem ismerjük a pap *hivatását*.

Akár egyik, akár másik esetben a pap lesz a hibás. Elsőbben talán-talán azért, mert megvédte egyháza anyagi érdekeit valakivel szemben, másodsor, mert papi hivatását — az ő szolgálatát nem akarta kicsufoltatni egy emberrel, ki azt sem tudta esetleg: mi a keresztyén ember szolgasága.

Ebben a két esetben — két sarkalatos hibára mutattam. Egyházainkban majd mindenütt a pap személye személyes érdekeknek alárendelt »valami« — pedig a pap képviseli az egyházat, az ő megbecsülése — az egyház tisztelete és a vallás iránt való állhatatosság is.

Ez állhatatlanság édes anyja azon sok új módi betegségnek, mit czifra nyomoruságnak is neveznek. Ennek pedig — mint olvasóink tudják — orvossága csak egy van: *az evangélium*.

Itt vagyunk a csattanónál.

Vizsgálják csak meg, kik e sorokat olvassák, hány református háznál olvassák a bibliát? És nézzék meg azt is, hogy akik a bibliát olvasgatják szenvednek-e ebben a hibában? Azt hiszem, hogy nem.

Van a mi vidékünkön egy református templom, abban egy helyre az van felírva: »Féljed a te Uradat« és alá megjegyzésként ez egyetlen

szó: »Biblia.« Kérdeztem e szokatlan jelzést, hát miért nem írják oda, hogy a bibliának melyik helyéről vették, és azt a választ kaptam, ennek oka, hogy midőn e templomot építették egyetlen ember sem olvasta ott a bibliát. Akkor szokásba vették, hogy senki addig nem konfirmál, míg ezt a bibliában meg nem keresi. Azóta aztán örökség lett a gyülekezetben apáról fiura a Biblia olvasás. De nincs is ott soha háboruság.

Ezek nekünk, magyaroknak a mi „magyar vallásunkban“ csak úgy külsőleg jelzett de mélyen gyökerező sarkalatos hibánk.

Álhatatlanságunkban elfelejtettük az ősök állhatatosságát. Nem tudjuk megbecsülni nagyon sokszor egyházunkat még abban sem, aki képviseli előttünk: *papunkban*. És nem bocsátkozunk ismeretébe hitünknek, nem olvassuk a szentírást. Azt mondják, hogy egy fejedelmünk 28-szor olvasta el életében a bibliát — és jó reformatus volt, ha most 28-an olvasnák el egyszer minden gyülekezetben, nem lenne ott hiba,

Hiba van: hibások vagyunk. Okai magunk vagyunk. Mulasztás terheli a pásztor is néha — de nem menthető a nyáj sem, mindig: tartasuk előttünk az intést: *„Tudom a te dolgaidat, tudniillik, hogy te sem hideg nem vagy sem hév, vajha volnál hideg vagy hév... Mert te ezt mondd: Gazdag vagyok, meggazdagodtam és semmi nélkül nem szűkölködöm. És nem tudod, hogy te nyomorult, nyavalyás, szegény, vak és mezítlén vagy... A kiket én szeretek meg feddem és megdorgálom; légy buzgóságos és térj meg.* (Jel. III. 15. 17. 19.

Osváth Lajos.

TÁRCZA.

Andor és Gyuri.

Írta: G. Diószeghy Mór

A Vágásy Andor apja földes ur volt Vágáson; volt neki egy nagy tagja, ökre, juha, disznója, egy szép kastélya meg, — úgy mondták — sok, sok adóssága, ur volt.

A Szabó Gyuri apja iskolatanító volt szintén Vágáson. Hogy mije volt, nem tudom, csak annyit tudok, hogy mikor a kurátor elindult, hogy felszedje a fizetését, egy-egy szem buza mellé jutott sokszor egy-egy átok is, de hát a Szabó Gyuri apja ezt fel sem vette, mert tudta, hogy az igaz embert nem fogja az átok, ő pedig igaz ember volt, becsületre oktatta a más gyermekeit, becsületre nevelte a magáét is. Volt neki vagy hat.

Andor és Gyuri együtt kezdték a tanulást, Gyuri a többi falusi gyerekekkel az iskolában, az apja mikor itt elvégezte a dolgát, felsétált naponta kétszer a kastélyba és ott külön tanítgatta Andort. Gyuri igen szorgalmas tanuló volt, az Andor sem volt nehéz fejű gyerek.

Mikor a falusi iskolát kijárták, mind a ketten bekerültek a kollegiumba, Gyuri oda a szolgál-

A magyarok Mózesese.

— Bocskay emlékezés. —

Elmondotta: Sándor József országos képviselő az erdélyi ref. egyházkerület értekezletén.

II.

Neki magának Zsigmond hiába kínálja a fejedelemséget: ellenben tőle küldve, 1598-ban — a statusquo és a szabad fejedelmválasztás alapján — új szerződést kötni ísmét Prágába megy. De szeszélyes, változó és megbízatlan öcsese ezalatt váratlanul a biboros Endrét választja meg fejedelemmé, ezért Bocskayt Prágában 15 hónapig fogva tartják, s Endre, mert Bocskayt Rudolfhoz hűségeskü köti s neki az esküt letenni vonakodik, birtokaitól megfosztja s száműzi. Mi része volt Bocskaynak a Rudolfhoz átpártolás ez egész idejében ama véres drámában, amelynek a törökpárti Báthory Boldizsár és hívei, Zsigmond fejedelem akaratától, áldozatul estek: erre nézve a történelem nem ad kellő felvilágosítást; de én abból a körülményből, hogy az elítéltek börtönébe Zsigmond megbízásából Bocskay visz tollat és íróeszközöket, arra következtetek, hogy ő kegyelmi kérvény, megadás és megbocsátás ügyében fáradozott.

Bocskay elént távol szerette hazájától, csak könyezve látja a Zsigmond ballépése következtében most beállott dulasokat, a biboros fejedelem halálát. Mihály és Básta pusztításait s 1603. július 17-én a brassói Marathonnál Székely Mózzal az erdélyi fejedelemség elbukását. A Habsburgok a fegyver jogán látszanak meghódítani Erdélyt, amit Bocskay erélyes politikával, önkén-

tanulók közé, a hol sovány kenyéren tanul nap-hosszat a diákféle ember, Andor meg uri kosztra, a hol bőven van mit enni, inni és tanulni is lehet — aki akar.

Mikor egy-egy vakáció után vissza mentek a kollegiumba, az Andor zsebét teletömte az apja pénzzel, Gyurinak meg a lelkét látta el az apja jó tanácsokkal, mikor megint haza kerültek, Andor sohasem számolt be, hogy hová tette a pénzt, de Gyurit még a jó tanácsokról is beszámoltatta az édes apja.

Aztán Pestre kerültek a még nagyobb kollegiumba. Andor jogász lett, mint a hogy az urfiak szoktak leginkább, Gyuri meg tanárnak készült, mint a szegény, jó fejű fiuk szoktak. Itt már nem igen látták egymást. Más utakon jártak. Andor a czukrászdába, kávéházba, színházba és sok mindenfelé, a hová az urak szoktak járni, néha meg az egyetemre is, megnézni, hogy nem jött-e pénze.

A Gyuri utja sokkal göröngyösebb volt. Ha kijött a nagy iskolából — mert oda is eljárt mindennap — elgyalogolt Aktási ügyvéd urhoz, a kinek két fiát igyekezett okos emberekké nevelni, ennek fejében itt megebédelt és némi pénzt is kapott. Este elsétált Körmös urhoz, a kinek a leányát két óra hosszat tanította, aki művésznővé készült, az apja lévén különben házmester Ennek fejében megvacsorázott és kapott az udvaron egy szobát lakásul. Voltaképpen ugyan csak

tes átadással akart elkerülni. Básta az 1600. október 25-iki léczfalvi emlékezetes országgyűlésen, melyet a táborban tartottak, Bocskay javait — Zsigmondnak Oppelnből visszasegítésért — elkozza, egyidejűleg a székelyek szabadsága elvételeivel. Bocskay most Prágában Rudolf közelében él, mint annak magyar ügyekben egyik tanácsosa s 1604. elején visszakapva jószágait, Váradon, Debreczenben és váraiban tölti idejét. Az ellenreformáció, illetve a vallásüldözés megindultával, birtokai meglátogatása végett Erdélybe megy s elszomorodva látja ott a Rudolf uralma alatt történeteket. A Mihály vajda és a Bátsa rémuralma által tönkretéve, holttestek hevertek a mezőn; a lakosok, pestis, éhhalál és gyilkolások által tizedelten holttesteket, akasztott embereket ettek. A mészárszékben emberhus árulás folyt. Családtagok felették övéiket, s a hullákat még a temetőből is kiásták. Cyermekek, esett lovak oszló testébe bujva, rágták a zsigereket, míg kívülről az ebek lakomáроztak. A székelyföldön, a szászföldön és a megyéken is a nép magát járomba fogta: nyolczan huztak egy ekét s a kilencedik az eke szarvát tartá. A Básta-ekéje és Básta-szekere mellett most tehát Istenhez még szabadon imádkozni sem lehetett. Ekkor eszébe jutott Bocskaynak a Prágában folyó rablás, dőzsölés és paráználkodás, szívéhez kapott, mint egykor a szélütött Pál apostol, látta Báthory Boldizsár szomoruan intő árnyalakját s mint egykor Bánkban a nép szenvedései láttára, benne is fölébredt a minden hagyományos hitnél és hűségénél nagyobb hatalom, a szeretet, az Isten.

De már gyanu alatt állott s Conciani Cipriano váradi kapitányra bízták, hogy reá felügyel-

egy lyuk volt, máskor a viczeházmester lakott benne. Gyurinak ez is elég volt, jobb a semminél. Mikor a sok fáradság után itt meghuzódott és végig vetette magát pihenő helyén, még boldog is volt. Ilyenkor mindig haza gondolt. A kis iskolaházra a templom mellett, no meg arra a másik házra, amelyik szintén a templom mellett van, az sem sokkal nagyobb, a tiszteletes lakik benne, de ő bizony — az Isten bűnül ne vegye — nem éppen a tiszteletes urra gondol, még a tiszteletes asszonyra se, hanem aki — virágnilyás idején — ott szokott gyomlálgatni a virágos kis kertben. Az Rózsika, a papék nyiló rózsája, ott a virágos kertben kérdezték ők egymástól — mikor elváltak — egy akácz levéllel, hogy »szeretsz,« — nem »szeretsz« és ez a falevél — áldja meg az Isten — azt mondta, hogy: »szeretsz«. Erre gondolt Szabó Gyuri ilyenkor rendesen és olyan boldogul érzi magát abban a kis lyukban, hogy a király bizonyosan nem úgy a ragyogó palotájában.

Ezen az uton járt Gyuri és utja sohasem találkozott össze az Andoréval, még azután sem, hogy végképpen hazajöttek a legnagyobb iskolából. Gyuri addig mozgott, míg beférközött egy gymnásiumba segédtanárnak, Andor pedig hazajött az apja mellé, a kastélyba urnak. Hiszen annak született. Az Andor apjának azonban min-

jen. A kincstár már kétszer rántott fel rajta nagyobb összegeket. De Barbiano, kinek jelszava volt: »Ez jó idő a meggazdagodásra«, 20'000 forintot kér kölcsön, amit Bocskay megtagadott. Most szabad bárói joga megsértésével dézsmát vetett rá, s mert ő fizetni nem akarta, törvénytelenül megidézte. Hiában kért Bocskay haladékot, hogy Prágába menjen, vagy írjon: »A vas tűzben van — kiáltotta Barbiano — ideje, hogy üllő közé fogjam.« A Gondviselő Isten is közbeelegyedt. Az ifju Bethlen Gábor, a későbbi erdélyi fejedelem, Székely Mózes brassói táborából a bujdosókkal a belgrádi basához menekülve, izente neki, aki az ifjunak rokona és nevelőatyja volt, hogy vállalja el a fejedelemséget, mert a török meg fogja erősíteni. De ő habozott, lelkében erős csatát vivott a hűség gondolata az igazsággal. Hiába járt-kelt egy török fogoly emirje Bocskaytól Belgrádig és vissza. De az ifju Bethlen csapatok élén Erdélybe tör. Temesnél meglepik a Duval hajdui s ekkor zsákmányul ejtett egyik dolmánya zsebében rátaláltak Bocskay egy közönyös levelére. Ez elég volt a rakamázi hősnek. Szeptember végén a török ellen való fegyverkezés ürügye alatt, Bocskaynak az eredetileg érdekesen »Szent Jog«-nak nevezett Szent Jobb várát váratlanul megrohanta, megostromolta és bevette. De Bocskay Súlyomkőről 500 hajduval, s 300 más katonával szerencsésen elmenekül Debreczenbe. Ekkor Conciáni megszállta Kereki várát, hol Eörvendy Pál uram, Bocskay tisztartója gyorsan összegyűjté a vár körül fekvő Kölesérben megszállott hajdukat, megnyerte őket s ezek 300-an a várba menve, Conciáni azt hiába osztromolta. Most Barbiano rendeletet adott, hogy Petz ezre-

den esztendőben kevesebb lett az ökre, juha, disznója s mikor már nem volt egyéb, csak a nagy tag, meg a még nagyobb adósság, akkor szép csendesesen elvette az Isten, meghalt. Andort azonban nem vette el az Ur, hanem ő tőle elvették azok a kemény lelkű hitelezők a tagot is, a kastélyt is. Így volt.

Szabó György gimnáziumi rendes tanár, mikor haza jött az iskolából, megcsókolta az ő kedves kis feleségét a Rózsikát s így szólott hozzá:

— Kedvesem, ma két levelet kaptam Vágásról. Az egyiket az öregem írta, a másikat Vágásy Andor. Az Andoré így szól:

— Kilicizáltak mindenemből. Ezek után a munkám után akarok megélni. Kérlek, segíts be valami állásba. Akármilyen kicsiny jó lesz.

Az öregem így ír:

»Szegény nagyságos urfi semmi nélkül maradt. Sajnálom. Jó fiu, csak rosszul nevelték. Próbály valami helyet keresni neki. Nem ver meg az Isten érte.«

És Szabó Gyuri addig járt, amíg helyet keresett Vágásy Andornak. Valami banknál, vagy talán a vármegyénél. Nem tudom. Csak azt tudom, hogy Vágásy Andor azután becsületesen megélt a becsületes munkája után.

des 3500 emberrel, ágyukkal, szekerekkel és lovassággal menjen a vár ellen s vele magával Várad alatt Duval 5000 embere egyesüljön. Az uton Bocskay hajdui Debreczenből érintkeztek Duval hajduival, megmagyarázták nekik, hogy a vallás szabadság és a magyar faj kivégzéséről van szó, s ezek a szegény emberek, akik török-német által mindenükből kifosztottan, az akkori földönfutó magyar népet képviselték, megegyeztek abban, hogy október 15-én Duvaltól el fognak válni s a hajnalban Kerekibe menő Petz ezredest tönkre fogják verni. A magyarfaj örök becsületére és dicsőgére legyen mondva, hogy bár a hajduk Duvalal Váradig haladtak, közülök egy sem árulta el a tervet, hanem október 15-én kijelentve Duvalnak, hogy Bocskay a hitért és a magyar nemzetért vérzik, hajnali 2 órakor a biharmegyei Álmosd közelében rávetették magukat a Petz megerősített táborára s irtóztató küzdelem után, miközben — hogy Isten megmutassa, miképp övé a hadi szerencse — nyolcszor fordult a koczká, a hajduk oroszán bátorsággal, hiszen az egész magyar nemzet léte és jövője forgott szóban, kivívták a véres győzelmet, amelyben Magyarország ismét »a németek temetője« s Petz minden hadi készletével együtt a derék hajduk foglyává leve. Ujongva és lelkesedve vitték Debreczenbe, miközben a győzelem hire villámszárnyakon végigfutott Magyarországon, — »a szent Isten felindítá a magyar nemzet szívéét«, a Várad alá rendelt székelyek a hajdukéhoz hasonló elszántsággal felmondták az engedelmisséget, s az ellenséges oláh közeledésére Erdély védelme végett hazatértek, más rész Bocskayhoz csatlakozott. Most Bocskay, kiben a nemzet megtalálta a fővezérét s aki a hajduban és a székelyben, az Alföld és a Délkeleti felföld ezen két magyar néptömegében megtalálta az ország két szívkamaráját, diadallal indult előre a megkezdett uton. Lippay Balázs hajdui, „angyalai“, amint ezentul a hajdukat nevezték, vágatva Kassa alá vonultak, s a város kardcsapás nélküi, örömrivalgások között, az Istennek hálát adván, nyitotta meg kapuit: mig Barbiano hiába ígért most vallásszabadságot; szégyenszemre futnia kellett Tokaj s onnan a Szepesség felé, miközben a hajduk csapatait folyton fogyasztva, s elragadozva, a krónikás szerint, pár nap alatt 130 kilométernek megfelelő távolságot kellett szaladnia, s három hét előtt még 20 000 embernyi táborából, mire Szepesre ért, csak 50 embere maradt.

Mátyás főherczeg csak nagy jutalom ígérete mellett képes rávenni Bástat, hogy Esztergom alól, a török ellen gyűjtött 15.000 válogatott német és vallon sereg élén, ágyukkal, lovassággal Bocskay ellen vonuljon. Osgyánnál ugyan véres győzelmet aratott a jelentékeny kisebbségben levő s kaszára-kapára kapott hajdusereg fölött, miközben 600 török katona az utolsóig elesik, de nem adja meg magát, s elfogta Némethy Bálintot, a hajduk vezérét, akit lábainál akasztatott fel; Erdélynél is ugyan pyrhussi győzelmet látzott aratni Bocskay felett is. De hiában, Kassa nem adta meg magát s hasonlóan cselekedtek — a vallásszabadság feltételével magát megadott

Eperjes kivételével — a többi városok is, s Básta uramnak, ennek a dobosból lett olasz vérebnek és haramiának, Carraffa és Gaynau méltó fegyvertársának, megtizedelt sereggel Pozsonyba s onnan ki az országból kellett vonulnia. November 11-én Bocskay székhelyévé teszi Kassa városát, megérkezik a szultán első athnaméja; a várak mind, Eperjes, Tokaj és Várad kivételével a hajduk kezébe esnek, s most a fejedelem szózatával fordul Magyarország és Erdély rendeihez és a székelyekhez. Immár hiában mondják az erdélyi német császári biztosok, hogy „az dolog nem szintén oly szernyen vagyom“; hiában ír Rudolf Ráduly havasföldi vajdához; hiában jönnek be a fekete Rác György martalócz csapatai: Erdélyben a székelyek és magyarok 1605. február 21-én Marosszeredában tartott részgyűlésükön Bocskayt fejedelemmé kiáltották ki, júliusban a székelyektől kényszerítve csatlakoztak a szászok is, miközben a hajduk, mint 100 év múlva Rákóczy kuruczai Ausztria, Morva és Steier felé vették fegyvereiket, Bécsben elpusztították a császári kerteket s dobták a fedelekre az élet-halál harc tüzétengerét.

(Folyt. köv.)

Imák.

Reggel.

Fölkelt a nap, a madár énekel,
Betölti a tájt zöngedelmivel:
Köszönti a reggelt, a szép napot,
S a jó Istent, ki mindent elhozott.

És én ne dicsérem a végtelent,
Kinek kegyelméből birunk mindent:
Bár tudja ő jól keblem sóhaját,
Zengőbbé teszem mégis templomat!

S bár úgy volnék, mint a boldogtalan,
Ki a jobb sorsát várja hasztalan:
Mégsem kérnék Istentől egyebet,
Csakhogy megáldja szegény népemet

Este.

Elszállt az oromról a nap végsugára,
Szól a harang melen csöndes estimára:
És én imádkozom minden áldott este:
Hogy hazám az Isten még boldoggá tegye.

De ha a jó Isten boldoggá nem teszi,
Könyvéből nevemet akkor törölje ki:
Ne lássam én többé szenvedni hazámat,
Inkább lássak róla ott alant szép álmat.

Dénes József.

Isten ígéje.

— József a rabszolgaságban. —

(I. Móz. 39. 1–3.)

Ott látjuk a bibliai Józsefet a rabszolgaságban. Körülötte néger ifjak állanak s fiatal rabszolgányok, a kiket Ázsiában raboltak vagy mint hadi foglyokat hurczoltak e helyre . . . Mindenféle színű hajótörött van ott, a kiket a féktelen tenger Egyiptom partvidékére kidobott s a kik a part lakóknak estek zsákmányul.

E szegény embereknek egy része teljes közönyösségbe volt merülve. Némán és busan várták a sors fordulatát. A gazdag birtokosok vizsgálódva nézték s keresték a nekik való rabszolgát. A szerencsétleneket megtapogatták, izmikat megvizsgálták s aztán egymás közt beszélgettek az eladandó ember értéke felett, éppen úgy, mint nálunk a marhavásáron szoktak a vevők értekezni.

Mit szenvedhetett ez alatt József nemes szive? A kinek van egy kis jó érzése, az könnyen elképzelheti. Már többen nézték meg a vevők közül Józsefet, de az egyiknek igen gyenge, a másiknak igen drága volt. Végre megakadt rajta Pharao főemberének Potifárnak szeme, a ki megvette a szép izraelita ifjat.

Dobogó szívvvel, lehajtott fővel, követi urát az ő palotájába. Érti a többi rabszolgáknak szuró, irigy tekintetét s kénytelen hallgatni azoknak gunyos megjegyzéseit. Végtelenül elhagyva s magányosan érzi magát új otthonában. Lélekben visszakivánczik Hebron pálmái közé Jákob sátra alá. Látja öreg atyját, a mint fájdalmas, panaszos hangon kérdezi: Hol van József? Hol van az én gyermekem? Nehéz könnyecsep jó szemére. Nincs senkije. Nincs testvére, se barátja, a kinek elpanaszolhatja szomorú sorsát.

Még az se volt, a ki megértse őt az idegent. De azért jól tudjuk, hogy még sem volt szerencsétlen. Még ragyogott feléje egy fény sugar a sötétségben. »Még ha szinte a halál árnyékának völgyébe járok is, nem félek a gonosztól, mert te velem vagy oh Isten.« (Zsolt. 23. 4.)

Egy bizonyos volt József előtt most is, ez az, hogy Isten kezében volt az élete.

Hányféle kezen ment keresztül József az utóbbi időben. Édes apjának szelid kezéből a testvérek rideg, erőszakos kezébe jutott. Innen az izmaeliták kufár, lelketlen kezébe esett. De ez mind csak külső oldala a dolognak. Azért tudta, hogy e kezek közül egyik sem árthat neki, ha

az Ur, az Isten nem akarja. Csak látszólagosan jutott az emberek kezébe, valósággal pedig most is Isten kezébe volt. Ez helyre állította lelkének nyugalmát. Sirva kezdette meg ezt az utat, mégis biztos volt ez az út, mert Isten vezette azon keresztül. Jól tudta, hogy egyszer majd felderül az ő napja is s megjelenik a sötétségben az ő világossága is.

Az az ember, a kinek eszét Isten világosítja meg, mindenben a mihez fog, csak Isten utját tartja szem előtt. Nem azok a legnehezebb pontok életünkben, a mikor a legtöbb fájdalmat és szenvedést kell elviselni, hanem a mikor saját lelkiismeretünk vádol be, dacára hogy az egész világ felment bennünket. Vannak válasz utak az életben, nehéz döntő pillanatok, a mikor boldogok lehetünk, ha ama belső világosság megmutatja Isten utját, a mely csak egyedül vezethet ki a tönkelegetől.

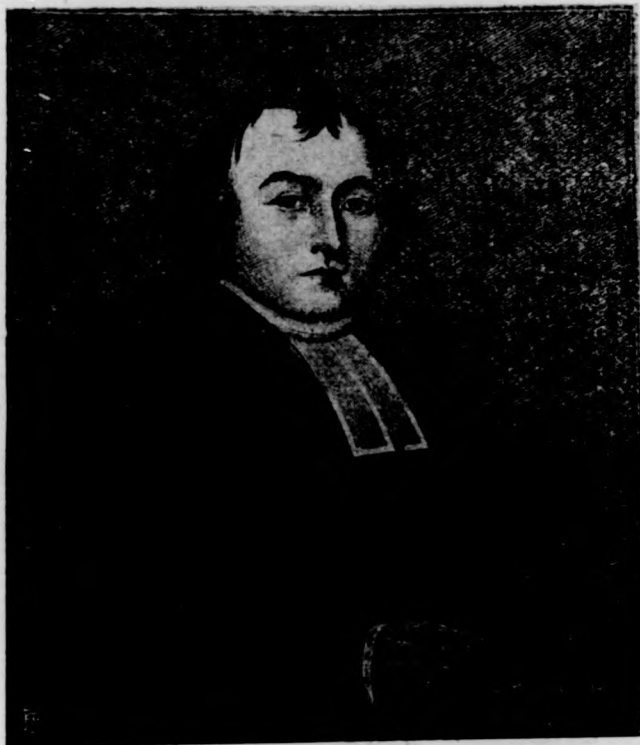
A világi ember könnyen dönt s a szerint hártároz, a mi érzékeinek és vágyainak hízeleg vagy a miből a legnagyobb haszna van. Ha csalódik, akkor kétségbeesik, az igaz. De ha a dolog simán folyik le, akkor nála minden rendben van. De az istenes ember akkor is nyugtalan, akkor is szerencsétlen, ha a külső viszonyok fényesek. Neki a belső pecsét szükséges, a belső biztosíték, hogy Isten vele van. Ha ez a belső biztosíték hiányzik, akkor az ő léptei bizonytalanok, keze reszket, szeme előtt sűrű homály lebeg s hangja ingadozó. Egy szóval hiányzik a belső béke, a lelki összhang.

Nem a világ ítélete a fő, hanem a lelkiismeret

belső szózata a döntő. Egyszer egy nagy emberbarát egy ország uton kutat építettett, hogy a járó-kelőknek legyen ivóvíze. A kut elkészült s rögtön előálltak a bírálók. Az egyiknek nem tetszett a kut külseje, a másik az épület anyagát kifogásolta. Százféle gunyos megjegyzést tettek az egész kut felépítésére. De azért a járó-kelők boldogok voltak, hogy már egyszer jó ivóvizük akadt.

Az igaz ember nem sokat törődik a világ bírálásával, ha tudja azt, hogy jó és üdvös dolgot vitt véghez s hogy hű szolgája volt az Urnak. Az Urnak igaz szolgálói is voltak egyszersmind az emberiségnek legnagyobb jótevői is. Nemcsak Józsefről mondjuk ezt. Mózes Izrael vezére, Dániel Isten belső embere, Pál apostól, a ki az összes tudósokat és bölcsészeket felülmulta életével, — mindezek azt igazolják, hogy az Istenben való élet a legáldásosabb az emberiségre is.

József élete most csak egy rabszolgát tünteti

CHARLES TAMÁS.

fel, de azért ő olyan szabad volt, mint egy király, mert vele volt az Isten. Boldog volt a szerencsétlenségben is, mert olyan mennyei forrás buzogott fel az ő benső életében, a melyet semmiféle emberi kéz nem dughatott be.

Aztán nála is bebizonyosodott az, hogy az Isten nem próbálja meg az embert az ő erején túl. — Mikor Dávid hosszas éveken keresztül üldözve volt, az Isten mindig talált titkos eszközöket, a mikkel megerősítse s megvigasztalja az ő emberét. — Ugy látszik, hogy tulságos, majdnem elviselhetetlen csapásokat mért az Ur Jobra, a ki egy óra alatt vesztette el gyermekeit s minden vagyonát. Ime ezek az istenes emberek nem lettek öngyilkosok. Ha volt szenvedésük, volt hitük is a legnagyobb baj elviselésére is.

Oh hányszor jó a felszabadító napsugár éppen akkor, a mikor nem vártuk. Hányszor esik utunkba az áldás s mi sirva mondjuk azt: »Az Ur gondol reád és megáld tégedet.«

Miként Józsefet is az imádság és a munka szabadította meg a szomorú rabságból, úgy mi is e két titkos hatalomtól várhatjuk minden bajtól való megszabadulásunkat. Imádkozzunk és munkálkodjunk, miként József és akkor velünk lesz az Ur s megáldja minden nemes törekvéseinket.

Király Béla.

Hazai krónika

1904 július 20.

Országgyűlés. Az elmúlt hét folyamán át az udvartartás költségeit tárgyalták. Daczára a nagy melegnek a vita igen élénk volt. A kormány tudvalevően azt javasolja, hogy két millió koronával emeljék fel az udvartartás költségeit. Tisza miniszterelnök meg is indokolja, hogy miért szükséges az emelés. Azért kell felemelni, mert 1-ör felemelték az udvari személyzet fizetését, 2-ör, mert kell a pénz a budai várpalota fenntartásához, a megszaportott személyzet fizetéséhez, végül pedig, hogy felállítható legyen a magyar darabont testőrség. Azt nem kívánhatja a magyar nemzet, hogy Ő Felsége a sajátjából ráfizessen az udvartartásra. Az ellenzék részéről igen sokan szólaltak fel és mindenik szónok azt mondta, hogy szívesen megszavaznák, ha volna magyar udvartartás és a főherczegek, amint elő van írva, Budapesten laknának: mert nincs magyar udvartartás, az osztrákok részére nem szavaznak meg semmit. Nevezetes volt különösen Bánffy és Apponyi fölszólalása. Bánffy nem szavazza meg, mert Ő felségének nincsenek jó tanácsadói, a főherczegek pedig nem tudnak magyarul. Apponyi azt javasolja, hogy a javaslatot vegyék le napirendről és intézzenek föliratot Ő felségéhez, hogy az udvartartás a magyar királyi méltóság közjogi állásának megfelelően rendeztessék be. Az általános vita még tart.

Világkronika.

Japán-orosz háboru. A keleti harctéren még nem állott be döntő fordulat. Az ujságok mindennap bő tudósítást hoznak az eseményekről. Hol a muszkákkal győzetnek kisebb csatákat, hol pedig a japániak nyernek meg nagyobb csatákat. De a valóság az, hogy a főcsapatok fennek megütközni. Annyit meglehet állapítani, hogy a muszkák támadólag léptek fel.

Port-Artur ostroma a legerősebben foly. Ez a másik nevezetes ujság. Ha igaz a hír: csak napok kellene és a japánok beveszik a hatalmas erődöt. Az is egyik nevezetes esemény a háboru folyásában, hogy egy orosz önkéntes hadihajó feltartóztatott egy német postahajót és a rajta levő fegyvereket, mint tiltott árukat lefoglalt. Ezért az orosz barát németek haraguszna.

Krüger meghalt. A hős bur nemzet Kosuthja: Krüger elnök jul. 14-én Svájcban meghalt. Ismeretes a Vasárnap olvasói előtt is, hogy a burok leveretése után Krüger menekült hazájából és Európában telepedett meg. Száműzetése napjait Hollandiában és utóbb Svájcban töltötte. Krüger nemcsak mint államférfi volt híres, de híres volt különösen vallásosságáról. Református ember volt és biblia volt egyetlen gyönyörűsége egész életén át, de különösen száműzetése napjaiban. Példát vehetne tőle sok bibliátlan református ember. Hült tetemét az angol kormány Pretoniába szállítja és neje mellé helyezik öröknyugalomra.

Kegyesség útja

— Az alaptalanul megtámadott árverező. —

Egy nyilvános árverésen, a hol különböző házi butorokat és konyhai felszereléseket árvereztek, árverés alá került egy pár mankó is. Egy szegény, félszeg, napszámos fiu megpróbálta a mankókat és ime éppen találtak neki. Előre örvendett, hogy azt senki nem fogja árverezni és így ő könnyen jut hozzá. E fiu volt az, ki először ígért értük. Azonban egy jól öltözött, idős uri ember többet ígért. Az összegyűlt sokaság, hangosan kiáltotta: »Szégyen! Szégyen! Gyalázat!« A szegény fiu fennebb árverezte a mankókat, de az ur ismét nem hagyta rá. A meddig bírta árverezett a szegény fiu s mikor már többet nem ígérhetett könnyes szemmel félre fordult. Mint többet ígérőé, az uri emberé lett a két mankó. A jelenlevők nagy csodálkozására ime oda megy a félszeg fiuhoz és neki ajándékozza. Talán nem volt még férfi, a kit oly kis rövid idő alatt úgy gyaláztak és viszont úgy dicsértek volna, mint e mankókat árverező férfiut.

Ő azonban egyikre sem halgatott s még mielőtt a hálás fiu megköszönhette volna azokat hirtelen eltűnt az árverésről.

Eljön az idő mikor átlátjuk mi is, hogy igen

sok esemény van olyan, hogy a mely ellen zugolodtunk, a javunkra szolgált.

A jó Isten igen gyakran nem engedi sikerre törekvéseinket, csalódásnak teszi ki legszebb reménységünket, de csak azért, hogy jobban intézze el, mint magunk képesek lettünk volna rá.

— A fürj megdöbbentő szava. —

Egy német lelkész beszélte el e történetet. A vallásos estélyeken, hogy azokat némileg élénkebbé és vontabbakká tegyem apró kis vallás-erkölcsi történeteket, adomákat, anekdotákat szoktam elbeszélni. Egyik ilyen östvéen egy kollégám könyvéből elbeszéltem, hogy egy rossz lelkű ember a mint a sötét éjszakában gonosz, bűnös szándéka véghez vitelére a szomszéd községbe igyekezett, magától nem messze mindegyre hallotta ezen megdöbbentő sulyos kérdést: »Hová? Hová?« (Tudvalevőleg a fürj jérczike ezt kiáltja: vá! vá!) Ez annyira meglepte, hogy magába szállva és megbánva tervezett bűnét, megtért gonosz utjáról. Amint így emlékezetből elmondottam e történetet és befejeztem előadásomat elmentem haza. Már az uton hallottam, hogy valaki jön utánam. Bejött az udvarra, jött az ajtóra és kopogtatott. Alig hangzott el a »szabad«, már előttem állott egyik nem a legjobb hirnek örvendő templom kerülő halgatóm. Haragosan kérdezte: „Tiszteletes ur! tudni akarom, ki beszélte el rólam azt a történetet, kérem mondja meg.“ Meglepetve kérdeztem „Mit akar maga tudni, jó ember?“ Ön tudja jól mit, — volt a válasz — „az egész gyülekezet előtt elbeszélte mi történt velem pár nappal ezelőtt és hogy nekem mondotta a fürj: Hová? Hová? „Hát magával történt ez? édes emberem és azt hiszi valaki nekem elbeszélte?“ Igen azt hiszem. És ne is titkolja, mondja meg, kitől hallotta. Ott állottam meglepetve és csodálkozva. Minden további szó nélkül elővettem a könyvet, felnyitottam a történetre és a kezébe adtam, hogy olvassa el. Annyira fel volt indulva, hogy reszketett a könyv a kezében. Végül szégyenkezve és megkönnyebbülve beszélte el, hogy a fürj szava őt is megtérintette a minap éjszaka, mikor szintén gonosz szándékkal igyekezett a szomszéd faluba.

A ki Péter apostolt kakas kukurikolással figyelmeztette bűnére, az a jó Isten két bűnöst tértített meg a fürj „vá-vá“ kiáltásával. Ekképpen működik ma is a mindenható.

Gs. Zs.

Közgazdaság.

— Selyemtenyésztés. —

A magyar nép életterének mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy nálunk a selyemtenyésztés még mindig nem öltött olyan mérvet, mint kellett volna. A hátramaradás főoka természetesen a községekben rejlik, amelyek nem gondoskodnak arról, hogy közterületeiken minél több eperfa legyen. De hibásak a föld és háztulajdo-

nosok is, akik eperfát nem ültetnek. Annak, hogy a selyemtenyésztés Magyarországon nagyobb lendületet nem vesz, az eperfa hiány képezi alapját, de nagy baj a lakosság nemtörődősége is. Könnyebb, hálásabb és jövedelmezőbb mellékfoglalkozás, mint a selyemtenyésztés, nincs. A selyembogár petét az állam ingyen és készséggel adja és eperfacsemetéket is ingyen küld. Egyszóval majdnem mindazt ajándékozza, ami a selyemtenyésztéshez szükséges. Ad még tanácsot, utbagazítást is s a gubókat azonnal beváltja, aránylag elég drágán, úgy, hogy a tenyésztőnek igen rövid ideig tartó munka után már pénz üti a markát. Rendkívül fontos az is, hogy a selyemtenyésztés arra az időre esik, amikor ugyszólván minden földmívelési munka szünetel, amikor tehát keresni nem lehet s a napszám is a legkisebb. A paraszt, a polgár és az ur egyaránt szép mellékkeresetre tehet szert, az pedig, aki nagyobb arányban adja magát a selyemtenyésztésre és megfelelő helyiségekkel rendelkezik, közel két hónap alatt annvit kereshet, amennyiből tisztességesen megélhet. Ami a selyemtenyésztési felügyelőséget illeti, a jó ügyszöz méltó buzgalommal igyekezik a selyemtenyésztést mindjobban megkedveltetni s a lakosság jövedelmét szaporítani. Naptárakat, röpiratokat, ösmertetések ad ki és nagy arányban terjeszt, még pedig az utóbbi időben mindinkább nagyobb eredménnyel. Ezt igazolja a most megjelent kis füzet is, amelyben az 1903. év eredményéről ad beszámolót. A kimutatás szerint 1880-ban még csak 71 községben foglalkoztak selyemtenyésztéssel és ezen a réven 1.058 lakos 7.400 korona keresethez jutott. A mult esztendőben már 2884 községben 107.702 ember próbálkozott a tenyésztéssel és 4.804,182 korona jövedelemhez jutott. Daczára annak, hogy ezzel a dologgal csak immel-ámmal foglalkoznak, a tenyésztők között nem egy volt olyan, aki 100—150 kor. keresett. Pedig hát eddig csakis a legszegényebb néposztály foglalkozik a selyemtenyésztéssel, még pedig leginkább csak játszva. Ám ha játszva cselekszi is, 1880. óta több, mint 56 millió korona jövedelem jutott neki. Nagy kár a magyar selyemtenyésztés szempontjából az is, hogy a jobb módu földbirtokosok és polgárok, akik nagyobb területen ültethetnének eperfákat, a tenyésztést lekicsinylik, noha pár száz forint befektetéssel s igen kis kiadás mellett ezeket kereshetnének, éppen abban az időben, amikor dolguk nincs és az időt elpipázzák.

— Takarmánybeli hiány. —

Pálffy Dénes tarcsafalvi földbirtokos, udvarhelyvármegyei Gazdasági Egyesület érdemes tiszteletbeli elnöke, gazdaközönségünk figyelmét néhány fontos körülményre hívja fel, a jelenlegi nagy takarmány hiány szomorú alkalmából: A juhok számára télire minél több lombtakarmányt gyűjtsünk össze az arra való fák megnyesése által. A kőris- és cserefát nem is említem, mert az általános gyakorlatba van. Hanem ajánlom a rakottya (csigolya) bokrokat, melyek a vágott erdőterületeket — az erdőnevelés kárára na-

gyon ellepték. Ennek sok és vastag levele (lapija) van. A rakottya bekor — mondom — erdőinken bőven van. Ki kell őket vágni és boglyákba rakni. De a vágást augusztus vége felé eszközöljük, a mikor a falevél már megérett, mert ha most vágjuk: megnyüvesedik s különben is kesernyés ízt kap s az állatok nem tudják megenni

— Szárazság. —

Tallián Béla földmívelésügyi miniszter a nagy szárazság következtében fenyegető takarmányhiány ellen való czélszerű védekezés czéljából egy kis füzetben írja le a gazdák számára az ez irányban szükséges tudnivalókat. A miniszter a füzetet az összes törvényhatóságoknak megküldte a gazdaközönség között való terjesztés czéljából. A főszerkesztőségoknél, illetve a körjegyzői hivatalokban bárki megkaphatja ezen kis füzetet.

Mai képünkhöz.

A »Vasárnap« olvasói nemcsak emlékeznek, de részt is vettek a »Brit- és külföldi Biblia Társulat« száz éves jubileumán, melyet magyarhoni ref. egyházunk is kegyelettel ült meg. A kik pedig ezenfelül a *Balogh* Ferencz, debreczeni tanár által irt ismertető füzetet is elolvasták: azok tudhatják, hogy a biblia terjesztő társulatot *Charles* Tamás kezdeményezésére alapították meg. Olvasóink tehát, mai képünkön a derék *Charles* Tamás arczképét szemlélhetik. A nagy bibliás férfi emléke indítson minket a bibliának minél szorgalmasabb olvasására.

Vegyes hírek.

Szárazság. Országszerte rettentő nagy szárazság uralkodik. Alig van vidéke Magyarországnak, mely ne érezné az eső hiányát. A szárazságot pedig sinli az egész ország. A múlt év augusztusa óta, mikor megszűnt a hosszas esőzés, nem ázott meg az áldott föld alaposan. Száraz volt az ősz; hó nélküli a tél. Rá száraz lett a tavasz és most izzasztó, forró a nyár. Az ősziokban jó közepes termést reméltünk, de aligha meglesz. A tavasziak, s különösen a törökbuzák, a milyen szépen megindultak volt: most annyira megállottak. Fáj az ember szive, midőn látja, hogy pl. Erdély legtermékenyebb részén a maros, s a két küköllő mentén milyen gyenge a törökbuza. Széna termés, hogy kevés lesz: azt már a tavasszal sejtettük. Biztunk, hogy a sarju pótolni fogja. Az meg éppen semmi sem lesz; a nagy hőség még a gyökerét is kiégette. Barmaink éhen pusztulnak el a legelőn. De ez még kicsi dolog volna. Hanem nagyobb baj az, hogy az emberek is már érzik a víz hiányát. A kutak, száraz kutak lettek. Nincs ivó víz. A meleg, posványos folyó vizek italától némely helyen tifusz szerű megbetegedések léptek fel. Egyik csapás a másikat szüli. A szárazságban igen gyakoriak az égések is.

Sőt egész mezők, erdőségek gyuladnak ki, melyeket oltani teljes lehetetlen. Ilyen ma az ország képe. Minden ember a szárazság miatt panaszol, de kevés könyörög mégis a jó Istenhez gazdag esőért. Izraelben is egykor nagy szárazság vala. A bálvány papok hiába hókusz-pókuszoltak. Az égnek zsilipjei nem eredtek meg. Míg nem az Urnak kegyes prófétája, Ilyés imádkozott és a jó Isten esőt adott. Bizonyára, ha mi is mind Isten gyermekei lennénk és buzgón imádkoznánk: meghallgatná Isten a mi könyörgésünket is és adna gazdag esőt. Imádkozzunk.

Polgármesterek a miniszterelnöknél. A törvényhatósági városok polgármesterei Nagyváradon tartott kongresszusok alkalmával elhatározták, hogy küldöttségileg tisztelegnek a miniszterelnöknél. A napokban fogadta őket gróf Tisza István, akit Brolly Tivadar pozsonyi polgármester üdvözölt. A miniszterelnök barátságosan fogadta a küldöttséget s kijelentette, hogy már régi terve a városok fejlesztése, s mihelyt a politikában rend lesz, bőven fog foglalkozni a városok ügyeivel.

Tüzevész. Szikszón a napokban óriási tüzevész pusztított. Tizenhárom ház, számos melléképület és sok takarmány pusztult el.

Vasárnapi munkaszünet. A fokozott igények erősebb munkára szoritják az emberiséget. Dolgozunk éjjel-nappal s alig töltünk egy kevés időt családunk körében. Délben éppen csak annyira érünk rá, hogy bekapjuk az ételt, estére pedig oly törődöttek vagyunk, hogy sürgősen megkivánjuk a nyugalmat. A lázas munkában arra sem jut idő, hogy magunkba szálljunk vagy Istennel foglalkozzunk. Mindezekre egy napunk volna: a pihenésre szánt vasárnap. Ezt a napot kellene a teljes nyugalomnak szentelni. Ezen a napon szünetelni kellene minden munkának, de abban a mértékben, amelyben Angliában szünetel, hol vasárnap zárva van a korcsma is, a kávéház is. Ez a nap Istené, a családé és a mienk. Kipihenve, lerázva magunkról minden köznapit, e napon térjünk Isten házába, azután pedig éljünk a családnak. A vasárnapi munkaszünet azonban nálunk másként értelmeződik. Az üzletek egy része nyitva áll, a dohánytőzsdékben árulnak, a korcsmák és kávéházak vedig elvonják az embereket a családtól. Pihenés helyett e napon dőzsölnek legtöbbit az emberek. Nyugalom helyett e napon verik el heti keresetüket és erő helyett két napra való elernyedséget szereznek. Az ilyen vasárnapot követő napon se pénz, se fölfrissült munkakedv. Ha meg van a munkaszünet, alkalmazhatják egész terjedelmében. Apró kényelmi szempontok nem lehetnek mérvadók: élelmiszert, dohányt és más egyebet vásároljanak az emberek előre, mert azokat is megilleti a pihenés, akik ezek elárúsításával foglalkoznak. A korcsmát és kávéházat pedig zárják be, mert ezek a helyek elvonják az embereket attól, amire a lázas munka közepette legjobban szükségük van: a pihenéstől, templombajárástól.